

Dokumentnamn
YTTRANDE

Datum
2026-01-19

Vårt diarienummer
1.1.3-2025-08137
GD-2026-018
Ert diarienummer
Fi2025/01913

Mottagare
Regeringskansliet
Finansdepartementet
E-post:
fi.remissvar@regeringskansliet.se

Europeiska kommissionens förslag till en ny förordning om inrättande av ett nytt ramverk för uppföljning av budgetutgifter och genomförande

Vetenskapsrådet har granskat utredningens förslag utifrån sitt uppdrag att ge stöd till grundläggande forskning av högsta vetenskapliga kvalitet inom samtliga vetenskapsområden samt de särskilda uppgifter som myndigheten har i sin roll som forskningsfinansierare och forskningspolitisk rådgivare och som ansvarig för kommunikationssystemet Swedish University Computer Network, samt sitt uppdrag som expert i flera programkommittéer inom ramprogrammet Horisont Europa.

Sammanfattning

Vetenskapsrådet ser positivt på ambitionen att skapa en transparent och ändamålsenlig budgetanvändning, och välkomnar indikatorer som främjar ett öppet vetenskapssystem.

Vetenskapsrådet understryker vikten av rätt aggregationsnivå för indikatorerna. Till exempel är indikatorn **Omnämnanden av expertgranskade forskningsresultat** (ofta benämnd citeringar) direkt olämplig att använda på nivåer lägre än organisationsnivå. Vetenskapsrådet förordar att utgå från andel **högciterade** publikationer, liksom att använda **fältnormerade publikationer**, och rekommenderar generellt en ansvarsfull användning av indikatorer. Vetenskapsrådet oroas i det sammanhanget för att oönskade incitament som styr mot de indikatorer som används kan skapas.

Vetenskapsrådet föreslår flera alternativa indikatorer som kan fånga forskningens direkta bidrag till samhällsnytta, såsom indikatorer för öppen källkod och forskningsinfrastruktur.

Vetenskapsrådet avstyrker förslaget att ersätta halvtidsutvärdering med en förenklad genomföranderapport, då det finns ett mervärde av det lärande som uppstår när analysen analyseras, och möjligheter att göra justeringar under programperioden.

Skälen för Vetenskapsrådets ställningstaganden

Rubrikstrukturen nedan refererar delvis till förslagets struktur och disposition.

Generella ståndpunkter

Vetenskapsrådet ser positivt på ansatsen att göra EU:s budget mer transparent och ändamålsenlig. Det är av många skäl viktigt att öka spårbarheten i EU:s budgetanvändning, och det är också vällovligt att det trots det övergripande ramverket finns en viss differentiering utifrån olika interventionsområden med tanke på att olika områden har sina specifika förutsättningar. Givet vårt uppdrag har vi haft särskilt fokus på indikatorerna som rör politikområdet Forskning och innovation (nummer 339–386), och har inte analyserat de andra indikatorerna. Under rubriken Bilaga 1 nedan lämnas specifika förslag och kommentarer rörande de olika indikatorerna.

Vetenskapsrådet menar att det är helt avgörande på vilken nivå som indikatorerna kommer att användas. I en jämförelse på kontinents-, lands- eller organisationsnivå är många av indikatorerna relevanta och stabila. Det är däremot direkt olämpligt att använda dem på andra nivåer, till exempel för forskargrupper eller enskilda forskare, då de i stället kan motverka sitt syfte. Det är oerhört viktigt att det inte etableras en indirekt styrning mot att uppnå programmets mål genom att flytta ner ”mätningen” på projekt-, eller rentav forskarnivå. Det går inte att utesluta att det i implementeringen av programmen kommer att skapas oönskade incitament på lägre nivåer, till exempel att det i utlysningstexter styrs mot de indikatorer som programmet följs upp på, för att programmet ska falla väl ut i relation till andra unionsprogram. Det anges även i den inledande motiveringen till förslaget att indikatorerna ska kunna användas för flera ändamål, till exempel för att analysera prestationer och för att stödja programutvärderingar. Den typen av oönskade incitament eller olämpliga nivåer för mätningen vore olyckligt och något som Vetenskapsrådet motsätter sig.

Det anges i underlaget att halvtidsutvärderingar ska ersättas av en ”förenklad genomföranderapport”, vilket framställs som en stor effektivitetsvinst. Vetenskapsrådet ifrågasätter förslaget, då det finns ett mervärde av det lärande som uppstår när analysen analyseras, och möjligheter att göra justeringar under programperioden. Verksamheten blir även mycket mer indikatorberoende utan fördjupade analyser.

Det är i generell mening oklart vad som ska tjäna som jämförelsepunkt när genomförandet bedöms, eller om starten för nästa fleråriga budgetram är att se som en nollmätning.

Kapitel 3 – Budgetutgiftsspårings- och prestationsram, övervakningsrapportering, utvärdering och transparens

I **artikel 9(1)** anges att proportionella rapporteringskrav ska ställas på mottagarna av unionsmedel. Vetenskapsrådet ser trots detta en betydande risk för att en tyngre rapporteringsbörda hamnar på bidragsmottagarna om samtliga indikatorer ska rapporteras in, och det är viktigt att intentionen i artikel 9(1) faktiskt efterlevs.

I **artikel 10 och 11** anges olika krav på kommissionen och medlemsländerna, där medlemsländerna ska säkra att oberoende experter genomför utvärderingarna. Samma krav borde gälla kommissionen.

Bilaga 1

Vetenskapsrådet ställer sig inledningsvis frågande till hur EU-koefficienterna för respektive interventionsområdens budgetbidrag till olika politikområden beräknats. Till exempel anges för interventionsområdet 339 (spetsforskning, forskarutbildning och forskningsinfrastruktur) noll procents bidrag till sociala effekter. Det finns flera studier¹ som visar på de samhällsekonomiska effekterna av de svenskplacerade forskningsinfrastrukturerna ESS och MAX IV som rör bland annat sysselsättning, intresse för STEM-ämnen och utveckling av humankapital. Vetenskapsrådet menar i stället att forskningsinfrastruktur skapar betydande sociala effekter genom att stärka kunskapssamhället, skapa jämlik tillgång till forskning, bidra till kompetensförsörjning, tillit till vetenskap samt samhällets långsiktiga resiliens. Även forskning inom exempelvis hälsoområdet har påtagliga sociala effekter.

Outputindikatorer

Vetenskapsrådet välkomnar indikatorer som styr mot öppen publicering, och föreslår att lägga till en indikator som främjar omställningen mot ett öppet vetenskapssystem: **Antal publicerade källkod/ kodbibliotek och öppna dataset**. Det ger en bredare mätning än att enbart fokusera på antal öppna publikationer.

Vetenskapsrådet ser positivt på indikatorer som stimulerar transdisciplinärt samarbete (såsom **Andel projekt med slutanvändar- och medborgardeltagande**), och skulle gärna se indikatorer som stimulerar internationellt forskningssamarbete då en stor del av forskning och innovation inom ramprogrammet sker i samarbete. En utgångspunkt för en sådan kan vara **Antal internationella samarbeten** (eller samarbetslänkar) som bildas, men här behövs fortsatt tankearbete.

För interventionsområdet Politik och regelverk (nummer 382) finns flera indikatorer som är otydliga. Indikatorn **Antal lagar som antagits eller trätt i kraft** skulle enkelt kunna snedvridas genom att skapa en inflation av lagar, vilket inte torde ligga i Bättre lagstiftnings-ambitionen. Ett alternativ kunde

¹ Se bland annat [rapporten Samhällsekonomiska effekter av svenska investeringar i ESS 2010-2020 \(pdf\)](#) från 2022.

vara att inkludera en indikator som mäter i vilken utsträckning **publikationer och resultat citeras i policydokument, statliga utredningar eller internationella riktlinjer** (till exempel från WHO eller EU). Detta mäter forskningens direkta bidrag till kvalificerat beslutsfattande och samhällets motståndskraft.

Indikatorn **Antal Taiex-evenemang som anordnats till stöd för offentliga förvaltningar i länder utanför EU** är i alla fall inte i dag en särskilt robust indikator, då vi har färsk erfarenhet från ett sådant evenemang där en central offentlig aktör i landet i fråga inte ens hade kännedom om evenemanget.

Resultatindikatorer

I skäl 19 hänvisas till EU:s budgetförordning där det anges att indikatorerna ska vara relevanta, accepterade, trovärdiga, enkla och stabila, och möjliga att aggregera mellan olika program. Indikatorn **Omnämmanden av expertgranskade forskningsresultat** (ofta benämnd citeringar) är en indikator som inte är vare sig enkel eller alltigenom accepterad. Det pågår ett reformarbete inom det som kallas [CoARA](#) (Coalition for Advancing Research Assessment) som också många svenska lärosäten, forskningsfinansiärer och andra berörda organisationer anslutit sig till. Det arbetet går ut på att reformera de sätt som forskare, forskning och forskningsorganisationer av hävd utvärderats på, för att sträva mot en process som bättre främjar kvalitet. Indikatorn Omnämmanden av expertgranskade forskningsresultat (oftast benämnd citeringar) är omdiskuterad och bör inte användas på nivåer lägre än organisationsnivå. Det är dessutom lämpligare att tala om **andel högciterade publikationer**, och en förutsättning för att alls göra jämförelser är att använda **fältnormerade citeringar**. Vetenskapsrådet rekommenderar en ansvarsfull användning av indikatorer.

Indikatorn **Andel forskare med ökad individuell inverkan på sitt område fördelat på kön** förstår vi inte. Det är svårt att se vad som skulle mätas och vilket värde insamlade uppgifter skulle ha. Den allra största delen av forskningen i dag görs i samverkan och i olika samarbetskluster. Det gäller även i stora drag den forskning som i dag är i fokus inom ramprogrammet, och också den forskning som kan bli föremål för patent. Internationellt forskningssamarbete gynnas inte heller av en sådan här indikator.

Patent finns med som både output- och resultatindikator. Det finns en logik i att direkt efter projektslut kunna se antalet sökta patent, och därefter på längre sikt om patenten blev beviljade, och hänvisade till. Däremot är inte patent en indikator som främjar samarbete, eller att ny kunskap snabbt kommer ut i samhället för att gagna samhällets motståndskraft och konkurrenskraft. Snarare kan forskningsresultat "läsas in" under lång tid och inte vara den optimala lösningen samhällsekonomiskt sett, till exempel i fråga om läkemedelsutveckling. Samtidigt behöver forskare kunna skydda sina fynd, så frågan är inte enkel. Insatser pågår inom till exempel antibiotikaresistensområdet för att främja – den olönsamma – utvecklingen

av nya antibiotika² eller för att främja [ersättningsmodeller](#) ([Folkhälsomyndigheten.se](#)) som gör det attraktivt för företag att behålla olönsamma antibiotika på marknaden, och indikatorer som kan fånga den typen av arbete vore välkomna. Det är värt att beakta och främja även andra sätt att skydda resultat, såsom upphovsrätt, varumärkesskydd och andra genererade IPR-rättigheter.

Vetenskapsrådet rekommenderar att inkludera **indikatorer för öppen källkod** (Open Source) för att mäta faktisk spridning. Genom att mäta hur många som faktiskt laddar ner, använder och bygger vidare på projektets kod eller data (till exempel via GitHub), får man ett kvitto på omedelbar samhällsnytta.

Vetenskapsrådet saknar indikatorer som på ett relevant sätt kan beskriva verksamhet i relation till **forskningsinfrastruktur**, som ändå är en del av interventionsområde 339. Som inspiration anges nedan några exempel på indikatorer som Vetenskapsrådet använder i återrapportering från forskningsinfrastruktur myndigheten finansierar:

- Antal unika användare av forskningsinfrastrukturen per år.
- Antal sakkunniggranskade publikationer baserade på användning av infrastrukturen.
- Andel forskningsresultat baserade på infrastrukturen som är öppet tillgängliga.
- Antal doktorander och postdoktorer som använder infrastrukturen.
- Antal företag som använder infrastrukturen (fördelat på SMF/större företag).
- Antal patent eller andra immateriella rättigheter som bygger på användning av infrastrukturen.
- Offentliga och privata investeringar kopplade till forskningsinfrastrukturen.

Avslutningsvis saknar Vetenskapsrådet information om hur indikatorer som inte anges i förslaget, men som ska bygga på förslaget, ska tas fram. Det rör till exempel indikatorer för europeiska partnerskap inom ramprogrammet Horisont Europa, där det specifikt anges i förslaget till särskilt program (COM(2025) 544 final, artikel 5) att indikatorer ska bygga på indikatorerna i detta förslag. För att sådana indikatorer ska bli relevanta, accepterade, trovärdiga, enkla och stabila (se skäl 19), är det förstås nödvändigt att

² Se till exempel inom det europeiska partnerskap [European Partnership on One Health Antimicrobial Resistance \(ohamr.eu\)](#) som Vetenskapsrådet koordinerar, där ett insatsområde i [handlingsplanen \(pdf\)](#) är att utveckla nya ekonomiska affärsmodeller och incitament för industrin.

berörda aktörer och representanter med sakkunskap från medlemsländerna är involverade. Detaljer saknas för närvarande helt om denna process. Det finns ett stort svenskt engagemang – både finansiellt och personellt – i dessa partnerskap, så bristen på detaljer skapar en osäkerhet i systemet.

Yttrandet har beslutats av generaldirektören Katarina Bjelke efter föredragning av analytikern Maria Lindholm. Vid den slutliga handläggningen har även rådsdirektören Maria Thuveson och chefsjuristen Victoria Söderqvist deltagit.

Katarina Bjelke
Generaldirektör

Maria Lindholm
Analytiker

Kopia

fi.ba.eu.remissvar@regeringskansliet.se

utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

katarina.nordqvist@regeringskansliet.se

per-erik.yngwe@regeringskansliet.se